

В.І.Школяренко

ДИНАМІЧНІ АСПЕКТИ ФРАЗЕОЛОГІЧНОЇ СЕМАНТИКИ

Особливість лінгвістичної семантики і фразеологічної семантики полягає в самій природі мови, в постійній взаємодії плану вираження та плану змісту мовних одиниць. Фразеологічна образність визначається насамперед змістовними категоріями фразеологічної субсистеми, її комунікативною спеціалізацією. У зв'язку з цим доцільним уявляється дослідження динаміки позамовного змісту, що об'єктивується з допомогою фразеологічних одиниць (ФО), в процесі розвитку мови. Семантичні модифікації елементів фразеологічного складу та парадигматичні відношення між ними, тобто якісні зміни, не можна досліджувати без ретельного розгляду фразеологічних мікросистем, які конституують фразеологічний склад, тому що ці зміни носять системний характер.

У зв'язку з поставленою метою в нашому дослідженні здійснюється спроба порівняти фразеологічний матеріал двох синхронних зрізів, представлених словниками Кампе і Duden, який ми піддали рубрикації у відповідності з ієрархією парадигм: фразеосемантичне поле /ФСП/ - фразеосемантичне мікрополе /ФСПП/ - фразеосемантична група /ФСПГ/. Під семантичним полем ми разом з Н.М.Мініною розуміємо „кожну мовну численність, в якій виявляється центр та периферія і члени якої є варіантами відносно один одного і відносно загального інваріанта” [2, 66]. Для вирішення поставленого завдання вважаємо можливим віднести до ФСП категоріально різноманітні ФО, об'єднані загальною семантичною інваріантною ознакою та окремими диференційними семантичними ознаками. При розподілі ФО за вищезазначеними семантичними парадигмами використовуються методи компонентного аналізу, словесних дефініцій. Для виявлення тенденцій розвитку фразеологічної семантики було використано метод накладання ФСПП. Зрозуміло, що виділені парадигматичні об'єднання /ФСП і т.д./ не можуть претендувати на вичерпну повноту, оскільки матеріал нашого дослідження обмежений. Тому доцільно сказати про фрагменти розглянутих фразеосемантичних мікросистем.

Своє завдання ми бачимо в дослідженні питання про те, як змінюється сукупна семантика ФО, яка об'єктивується образними засобами. Щоб описати динаміку “картини світу”, яка відображається ФО в процесі розвитку мови, ми намагаємося показати на окремих фрагментах цієї “картини світу” її динамічність, мінливість, удосконалення.

При порівнянні двох синхронних зрізів фразеологічного складу німецької мови найбільш представленими виявились такі ФСМП: “Міжособові стосунки”, “Соціальні відносини”, “Вчинки і дії людини, поведінка в суспільстві”, “Характеристика діяльності людини”, “Фізіологічний стан людини”, “Ставлення людини до предметного світу”, „Мислення”. Необхідно враховувати такі закономірності ФСП, як їхня взаємопроникність та пересічність, про що згадувалося в лінгвістичній літературі.

Проведений аналіз виявив залежність системної організації концептуального змісту фразеології від сфер людської діяльності, структури відображуваного світу та ступеня його опанування. Діахронічний аналіз підтверджує положення про те, що основним фактором об’єктивізації того чи іншого поняття у формі ФО є міра суб’єктивного значення об’єктивних явищ [3]. Набір найбільш “фразеологічних” значень у німецькій мові сучасного періоду описаний А.Д.Райхштейном [4].

Для встановлення типової семантики корпусу ФО початку 19 століття ми використали метод накладання отриманих фразеосемантичних угруповань на класи одиниць, представлених у словнику Ф.Дорнзайфа. Було встановлено, що аналізовані ФО зосереджені в основному в таких розділах /класах/ словника Ф.Дорнзайфа, як “Бажання і дія”, “Почуття, афекти, риси характеру”, “Суспільство і колектив”, “Мислення”, “Знаки, інформація, мова”. Надзвичайно слабо представлені “Економіка”, “Право, етика”. У цілому ці класи співпадають з високофразеологічними класами ФО сучасного періоду. Однак існують значні якісні відмінності. Так, у розділі “Суспільство і колектив” інтенсивно розвивалось в зазначений період ФСМП “Соціальні відносини”. Практика служить початковим пунктом процесу фразеологічної номінації. Нове в суспільній діяльності людей, різноманітні соціальні фактори, такі як змінена соціальна структура суспільства, активність політичного, економічного життя зумовлюють неологічні тенденції в розвитку фразеологічного складу.

На більш ранніх рівнях суспільного розвитку сама структура суспільства, форми спілкування обмежують сферу використання мови та його змістовний потенціал. Так, на початку 19 століття були представлені такі ФСП, ФСМП, ФСГ: “Суспільне становище людини”: *j-d. rang sich aus der Dunkelheit hervor /machte sich durch Anstrengung seiner Kräfte, der Hindernisse ungeachtet, bekannt, berühmt/; sich hoch hinaufschwingen /zu großen Ansehen, zu großen Ehren gelangen/ ;* “Суспільні взаємовідносини”: *einen in (den) Bann tun, einen aus dem Banne tun /Ausschließung aus der Kirchengemeinschaft/; auf die Hinterbeine treten /zurücktreten, einem Versprechen nicht Genüge leisten, einen Vertrag nicht erfüllen wollen/; viele Köpfe unter einen Hut bringen wollen /sie einig, eines Sinnes machen wollen/; es fliegt keine Henne über die Mauer /man nimmt keinen Leibeigenen in einer Stadt zum Bürger an/; „Влада, панування”: *den**

Zepter führen /regieren/; den Zepter aus der Hand spielen /die Regierung entziehen/; den Zepter oder Krone und Zepter niederlegen /die Regierung/; ein Land unter den Fuß bringen /es überwältigen, dasselbe sich unterwerfen/; „Лідерство в якому-небудь соціумі“: (in einer Gesellschaft) das große Wort haben; das letzte Wort haben wollen; den Ton angeben; “З’явитися перед судом”: vor das heiße Brett kommen; „Обнародувати що-небудь“: etw. an die große Glocke schlagen oder schreiben; „Йти за милостинею“: auf der Wurst herumfahren oder reiten; auf der Garde herumtreiben.

Різні сфери соціальної взаємодії людей, різноманітність та інтенсивність яких значно зросли за останні два сторіччя, стимулюють утворення нових ФСП, ФСМП та ФСГ, що є показником розвитку та вдосконалення фразеології. Семантика ФО в наш час концентрується навколо таких понять: “Влада, панування”: *jmdm. das Heft aus der Hand nehmen /winden; die Fäden ziehen; am Hebel sitzen; jmds. Thron wackelt; jmdn. auf den Thron erheben; das Heft ergreifen, in die Hand nehmen; das Zepter führen, schwingen*; „Лідерство в якому-небудь соціумі“: *das Wort führen, die Zügel fest in der Hand haben; die erste Geige spielen*; „Мати вплив / не мати впливу“: *einen langen Arm haben; am Drücker sein; ausgespielt haben; auf dem toten Gleis sein*; „Становище людини в суспільстві“: *in Amt und Würden; sich in den Vordergrund spielen /rücken/drängen/ schieben; hinten bleiben; nichts/nicht viel zu melden haben*; „Суспільні взаємини“: *sich in ein Wespennest setzen; von der Bühne abtreten; mit fliegenden Fahnen zu jmdm., etw. übergehen, überlaufen; mit etw. den Funken ins Pulverfass werfen; wir sitzen alle im gleichen Boot; das Gesetz des Dschungels*; „Світогляд людини, належність до якої-небудь партії“: *ein Kollege von der anderen Fakultät sein; die Farbe wechseln; auf beiden Achseln (Wasser) tragen*; “Змагання”: *ins Hintertreffen geraten/kommen; im Hintertreffen sein: jmdn. an die Wand spielen*; „Конкурентна боротьба“: *das Feld behaupten; jmdm. das Feld streitig machen; jmds. Stern ist im Untergehen*; “Професійна діяльність”: *den Anschluss verpasst haben; an die Futterkrippe kommen/an der Futterkrippe sein; die Treppe hinauflaufen; gut im Zuge/ im besten Zuge mit etw. sein*; “Втратити роботу”: *sein Bündel packen, schnüren; er ist in hohem Bogen hinausgeflogen; seinen Hut nehmen (müssen)*; „Реклама“: *die Trommel für jmdn., etw. rühren; die Werbetrommel rühren/schlagen*; “Преса”: *es rauscht/raunt im Blätterwald*; “Політичне життя, переговори”: *ein großer Bahnhof; am runden Tisch; jmdn. an einen Tisch bringen; sich mit jmdm. an einen Tisch setzen; den Draht nach Moskau nicht abreißen lassen*; “Суспільна думка, звичаї”: *gegen den Wind segeln/mit dem Wind segeln; ein alter Zopf.*

Наведені ФО називають різні аспекти існування людини в суспільстві. Таким чином, ФСМП “Соціальні стосунки” виявилось в центрі номінативної активності ФО, що безсумнівно корелює з соціально-політичним та культурно-історичним контекстом епохи. Асиметрична семантика цього ФСМП виражається в значній перевазі ФО

негативної оцінності над одиницями з позитивною оцінністю. ФО даного ФСМП схиляються до абстрактної семантики, їх образною основою є, в основному, конкретна лексика різноманітних тематичних груп.

Розвиток фразеологічної номінації, в якій відображається оцінна діяльність мовного колективу, наочно проглядається в розвитку фрагмента ФСМП “Ознаки та якості предметів, процесів і дій”. У процесі практичної діяльності та наукового пізнання природи людиною поступово відкриваються і класифікуються якості і властивості предметів і т.д. Свідомість сучасної людини все глибше пізнає та відображає абстрактне поняття якості. За останні два століття ФСМП “Розуміння людиною ознак предметів, процесів і дій” збільшилося більш ніж в п’ять разів. До цього ФСМП відносяться такі ФО початку 19 століття: *es ist wie mit der Axt zugehauen /plump gemacht, geschnitten/; es ist weder gehauen noch gestochen /es ist weder auf die eine noch auf die andere Art zu gebrauchen, es taugt nicht/; das ist nicht weit her /das ist nicht vorzüglich, nicht viel wert/; es geht bis auf die Haut /es ist sehr empfindlich, fühlbar/.*

За останні майже два століття це ФСМП змінилося не тільки кількісно, але й якісно. Воно є надто гетерогенним за своєю семантикою. Звернімося до прикладів: “Бути складним, важким”: *das war die reinste Zangengeburt; etw. hat seine Eier; etw. hat seine Mucken; das ist (ja) der reine, glatte Mord*; “Бути важливим, вирішальним/не важливим“: *das Zünglein an der Waage; auf die Waagschale fallen*; „Бути хорошим/поганим“: *etw. ist das Gelbe vom Ei; jeder Beschreibung spotten*; „Бути абсурдним, неможливим“: *das ist der reine/reinste/ der blanke Hohn; das/es ist, um die Wände/an den Wänden hochzugehen; etw. ist ein Stück aus dem Tollhaus*; „Бути вражаючим“: *das ist ein Ding wie 'ne Wanne; das haut den stärksten Eskimo vom Schlitten; das fällt Eichen*; “Бути достатнім чи недостатнім”: *nicht Halbes und nicht Ganzes sein; etw. ist ein Tropfen auf dem heißen Stein*; “Бути неприємним”: *kein Zuckerlecken sein*; “Бути надійним”: *aus berufenem Munde* у.а. Розвиток фрагмента даного ФСМП демонструє загальну тенденцію розвитку семантики образних ФО, яка виражається в напрямку від конкретного до абстрактного. ФО, що позначають якісні ознаки, виникають в основному на базі предметної лексики.

Відомо, що в акті номінації отримують назви тільки ті об’єкти, на які направлена пізнавальна діяльність суб’єкта. Пізнаючи навколишній світ, людина пізнає і себе, свій внутрішній світ. Значно зросла кількість ФО, що позначають, характеризують та оцінюють різноманітні психологічні процеси та властивості особистості, інтелектуальну діяльність, сферу емоцій, індивідуальні особливості людини. Інтенсивно розвивалось ФСМП “Емоційна сфера людини”, воно збільшилося з початку минулого століття більш ніж на 100 ФО. Характерною особливістю фразеологізмів цього ФСМП є наявність в їхній семантичній структурі семи інтенсивності. Багато ФО виражають найвищий ступінь виявлення емоцій. Так, в словнику Кампе

zareestrowano 12 ФО з значенням „Знати“, в Duden – 38 ФО, що виражають різний ступінь інтенсивності одного і того ж почуття: *etw. ist jmdm. bewusst; etw. an den Fingern herzählen; etwas in kleinem Finger haben; von etwas Kenntnis haben; sich über etw. klar/im klaren sein; die Kurve heraushaben; auf dem laufenden sein; jmd. kann ein Lied davon singen; die Plättchen kennen; sich etw. an den Schuhsohlen ablaufen; den Schwindel kennen; bei jmdm. gewonnenes Spiel haben; alle Wege und Stege wissen; etw. wie seine Westentasche kennen; wissen, woher der Wind weht.* Значно багатшою стала гама потуттів, психічних переживань людини, об’єктивованих фразеологізмами. Серед них почуття глибокого розчарування, відчаю, стану депресії, з очевидною кількісною перевагою негативно-оцінних ФО.

Технізація життя, зростання швидкості, тривалі стреси, часто пов’язані з соціальними умовами життя людей ведуть до необхідності номінації складних понять психологічного характеру, об’єктивізувати які лексика виявляється неспроможною. Наприклад: *innere Emigration /innere Abkehr von den Auseinandersetzungen mit den aktuellen wirtschaftlichen, politischen, religiösen u.a. Vorgängen als Ausdruck der Opposition/; einen Moralischen haben /ugs.; niedergeschlagen, depressiver Stimmung sein, Gewissensbisse haben, Reue empfinden, bes. nach Ausschweifungen, nach einem Versagen Misserfolg o ä./ u.a.* Тим самим ще раз підтверджується специфіка фразеологічної номінації, більша змістовна ємкість ФО в порівнянні зі словами, їхня властивість передавати не лише властивості предметів, явищ, процесів об’єктивного світу, але й ситуації.

Історичний розвиток фразеосемантичних парадигм та їхні модифікації наочно проявляються на прикладі фрагмента фразеосемантичної мікросистеми “Думати”. Протягом досліджуваного періоду кількість ФО, які конституюють дане ФСМП, значно збільшилась. Це спричинило певні якісні модифікації цього ФСМП, оскільки нові елементи завжди вступають у складну низку співвідношень та протиставлень з одиницями даного ФСМП. На початку 19 століття дане ФСМП мало таку структурну організацію: *Campe: «Думати»: sich (D) die Birne zerbrechen; sich an den Buchstaben klammern; auf einen Einfall kommen; sich (D) etw. an den (fünf, zehn) Fingern abzählen können; auf andere Gedanken kommen; auf einen Gedanken kommen, verfallen; ein Gedanke fährt (geht) jmdm. durch den Kopf.*

У процесі розвитку спостерігається семантичне розгортання ФСМП на сигніфікативній та конотативній осях, інтенсивна взаємодія обох осей, направлена на диференційоване вираження особливостей зовнішнього вигляду людини. У наш час це ФСМП конституюють такі ФСГ: *Duden: ein Gedanke schoss jmdm. durch den Kopf; einen Gedanken ausspinnen; einen Gedanken fassen; jmdm. schwebt der Gedanke vor...; jmdm. stieg der Gedanke auf, dass...; mit dem Gedanken spielen; seine Gedanken beisammenhaben; seinen Gedanken nachhängen; sich bei dem*

Gedanken ertappen; sich (D) über etw. Gedanken machen; in sich gehen; sich (D) das Gehirn verrenken; Grillen fangen; seinen Grips zusammenehmen; sich das Hirn zermartern; Kalender machen; etwas ins Kalkül ziehen; geistige Klimmzüge machen; den Kopf voll haben; etw. gehet jmdm im Kopfe herum; etw. kommt jmdm. in den Kopf; in seinem Kopf jagten sich Gedanken; etw. kommt jmdm. in den Kopf; jmd. hat andere Dinge im Kopf.

Змістовний об'єм даного ФСМП у процесі його розвитку значно збільшився. Важливе місце в механізмах семантичного розгортання мікросистеми посідає конотативна вісь, вона створює порядок з денотативно-сигніфікативною віссю семантичну "сміність" поля. Необхідно відзначити, що особливістю образної організації цього ФСМП є різноманіття тематичних груп лексики, що стала основою переосмислення. Високий ступінь інтенсивності якої-небудь якості зовнішності людини часто створюється гіперболічним характером образу, покладеного в основу ФО. Для передачі конкретних значень застосовуються абстрактні ситуації.

Якісний і кількісний розвиток досліджуваних фрагментів фразеосемантичних парадигм детермінується характером фрагмента реальності, покладеного в основу переосмислення. Розглянемо фрагмент ФСМП „Гроші, фінансові відношення“. На початку 19 століття до цього ФСМП входили такі ФСГ: *Campe /17 ФО/*: „Платити, витратити гроші“: *er hat blättern müssen; bluten müssen; den Beutel ziehen*; „Марнотратно витратити гроші“: *alles Geld zum Fenster hinauswerfen*; „Мати великі витрати“: *es geht dabei sehr über den Beutel; er muss die Hand immer in der Tasche oder im Beutel haben*; „Не мати грошей“: *keinen blutigen Heller haben; sich verblutet haben; abgebrannt sein*; „Мати багато грошей, бути багатим“: *er misst das Geld mit Scheffeln; in der Wollte sein; im Golde bis über die Ohren stecken; etw. zuzubrocken haben /vermögend sein/*; „Жити своїм статком“: *von der Schnur zehren; von den Rippen, von seinem Fette zehren*; „Змусити кого-н. витратити гроші“: *einem auf den Beutel klopfen; einen mit seinem eigenen Fette begießen.*

Для цього поля характерним є в процесі розвитку денотативно-сигніфікативне, конотативно-оцінне та конотативно-експресивне розгортання. У наш час фрагмент ФСМП “Гроші, фінансові відносини” представлений такими ФСГ: *Duden /40 ФО/*: “Платити, витратити гроші”: *etw. am Bein haben /ugs.; eine besondere (finanzielle) Last mitschleppen müssen, etwas noch bezahlen müssen/; tief in den Beutel greifen müssen/für etwas tief in den Geldbeutel greifen, für etw. tief in die Tasche greifen müssen; den Hasen laufen lassen /ugs.; viel Geld ausgeben/*; “Не мати грошей, мати мало грошей”: *abgebrannt sein (ugs.); blank sein (ugs.); keinen (roten, lumpigen) Heller (mehr) haben, besitzen /ugs.; kein Geld (mehr) haben; völlig mittellos dastehen/; sich etw. nicht aus der Haut schneiden können /ugs.; das Geld für etw. nicht haben/; schwach auf der Brust sein /ugs.; wenig Geld haben/; den Dalles haben /ugs.; in Geldverlegenheit sein/; es nicht so dick haben /ugs.; nicht über viel Geld verfügen/; er sitzt, steckt ganz schön im*

Druck /ugs.; in Geldnot/; in unserer Kasse herrscht Ebbe /ugs.; ist so gut wie kein Geld mehr/; einen kleinen Geldbeutel haben /ugs.; arm sein/; “Мати багато грошей”: eine dicke Brieftasche haben /ugs.; viel Geld haben/; einen großen Geldbeutel haben /ugs./; er ist in der Wahl seiner Eltern vorsichtig gewesen; “Марнотратно витрачати гроші”: jmdm. rinnt das Geld durch die Finger; sein Geld unter die Leute bringen /ugs./; sein Geld (mit beiden Händen) auf die Straße werfen /zum Fenster hinauswerfen /ugs./; jmdm. unter den Händen zerrinnen; bis auf den letzten Heller /ugs./; “Мета трати грошей”: alles an den Hintern hängen /salopp; sein Geld für Kleidung ausgeben/; “Бути економним”: den Beutel festhalten /zuhalten; “Бути жадібним”: auf dem /auf seinem Geldbeutel sitzen /ugs. abwertend/; auf seinem Geldsack sitzen /ugs. abwertend/; “Не давати кому-н. грошей”: jmdm. den Geldhahn zudrehen /ugs./; “Що-н. коштує дуже дорого/дешево”: etw. geht an den Beutel; etw. reißt ein großes/arges Loch in jmds. Beutel; nicht die Welt sein /ugs./; für ein Stück Brot; “Працювати за невелику платню”: für ein Ei und ein Butterbrot; “Кому-н. терміново потрібні гроші”: er muss das Ei unterm Huhn verkaufen; “Бути боржником”: das Wasser steht jmdm. bis zum Hals; “Забрати у кого-н. гроші, розорити його”: jmdn. an den Bettelstab bringen; jmdn. auspressen /ausquetschen wie eine Zitrone /ugs./. Парадигматичні відношення конститuentів поля як мікросистеми в процесі розвитку значно ускладнюються. Аналіз семантичного розгортання ФСМП на конотативно-оцінній осі виявляє асиметрію при розподілі оцінних значень в бік негативної оцінності.

Таким чином, можна констатувати, що розвиток фразеологічної семантики перебуває не поза розвитком мовної семантики в цілому. Думка про те, що «старе тут переважає над новим» [1, 83] дещо перебільшена. У фразеологічному матеріалі початку 19 століття виявлено лише кілька архаїчних ФО, які відображають поняття, не об’єктивовані у формі ФО на сучасному етапі розвитку фразеології. До них відносяться ФО: *eine Sache, z. B. eine Uhr steht Gevatter /wenn sie versetzt ist, in Versatz steht/; er kennt die Harke nicht mehr /er hat in der Fremde bald die Muttersprache vergessen/.*

Для окремих ФСМП та ФСГ у процесі розвитку стала властивою зміна мотиваційних засобів, тобто матеріального складу і прямого /мотиваційного/ значення словесних комплексів. До числа цих ФСМП та ФСГ відносяться: “Бути ненормальним”; “Бути дурним”; “Бути лінивим”; “Хвалитися”; “Вкрасти що-н.”; “Зникнути, щезнути”; “Обдурити кого-н.”; “Лестити кому-н.”; “Заздрити кому-н.”; “Підкупити кого-н.”; “Надути, одурити кого-н.”. Разом зі зміною матеріального складу змінюється і прагматичний зміст фразеологізмів. Однак і в цих ФСМП і ФСГ спостерігається поява деяких ФО з наявністю додаткових семантичних ознак у семантичній структурі. Наприклад, ФО *auf Bauernfang ausgehen*, що має значення *jmdn. betrügen*, виявляє в семантичній структурі додаткову семантичну ознаку *auf leicht durchschaubare Weise*.

Яскравим прикладом зміни матеріального складу в процесі розвитку фразеології є фразеосемантична мікросистема, яка відображає поняття “Бути ненормальним”: *Campe: im Gehirn nicht wohl verwahrt sein; verdreht im Kopfe sein; verwirrt im Kopfe sein; nicht wohl bei Verstande sein; es fehlt ihm unter dem Hute; es ist unter dem Hute nicht richtig; nicht bei Troste sein. Duden: wie vom wilden Affen gebissen; eine weiche Birne haben; nicht ganz dicht sein; bei ihm ist es unterm Dach nicht ganz richtig; einen Furz gefrühstückt /im Kopf haben; einen Triller haben; einen Haschmich haben; eins mit dem Holzhammer abgekriegt haben; einen Hau (mit der Wichsbürste) haben; dich haben sie wohl (als Kind) zu heiß gebadet; (wohl) einen kleinen Mann im Ohr haben; eine/ 'ne Meise haben u.a.; “Розуміти”:* *Duden: eine Antenne für etw. haben; für etw. Augen haben; jmdm. gehen die Augen auf; eine Auge für etw. haben; sich (D) einer Sache bewusst sein; etw. geht in jmds. Bewusstsein ein; etw. tritt in jmds. Bewusstsein; jmdm. schoss das Blatt; den richtigen Blick für etw. haben; den Braten riechen; etw. dringt auf jmdn. ein; jmd. ist mit sich selbst einig; ein Einsehen haben; Einsicht haben in jmdn., etw. (A); zu der Erkenntnis kommen, dass...; etwas gefressen haben; ein Gefühl für etw. haben; bei jmdm. fällt der Groschen aber langsam; der Groschen fällt.*

Ці ФО демонструють те, як народна думка працює над мовним втіленням однієї ідеї. Наповненість цього синонімічного ряду образними ФО поєднується з надзвичайно бідною понятійною диференційністю його членів. У діахронії найбільша кількість синонімів групується навколо ФО з моноознаковим типом номінації. Розвиток цієї фразеосемантичної мікросистеми свідчить про те, що кожне фразеологічне значення в процесі розвитку може складатися на надзвичайно різноманітному компонентному матеріалі. Така різноманітність пов'язана з тенденцією експресивної фразеології до максимального стилістичного ефекту [4, 84].

Проведений аналіз показує, що для одних фразеосемантичних мікросистем характерною в процесі розвитку є лише зміна матеріального складу і прямого мотиваційного значення та незначні зміни в сукупній семантиці ФО, в інших фразеосемантичних мікросистемах поряд із зміною матеріального складу мають місце суттєві зміни у фразеологічній семантиці. Розвиток фрагментів таких ФСМП, як “Соціальні відносини”, „Розуміння людиною ознак предметів, процесів, дій”, “Думати”, “Знати”, “Розуміти” демонструє освоєння фразеологічною системою нових для неї значень, що включають інтенсивні конотації, появу нових тематичних груп лексики в якості образної основи. Таким чином, вплив часу відчувається як у плані вибору формально-номінативних засобів, так і в еволюції фразеологічної системи, яка характеризується квалітативно-квантитативним накопиченням фразеологічною системою нових для неї значень та відтінків значень. Проаналізований матеріал підтверджує тезу про діалектичну єдність форми та змісту в мові.

Література

1. **Дидковская В.Г.** Динамика лексико-фразеологических связей: (на материале рус. фразеологии 19-20 вв.) // Лексико-фразеологические связи в литературном русском языке и народных говорах. Курск, 1984. – С.81-86.
2. **Минина Н.М.** Лексико-семантическая система современного немецкого языка: Дис.... д-ра филол.наук. – М., 1975. – 426 с.
3. **Мокиенко В.М.** Метод окружения и диахронический анализ фразеологии // Филологический сборник. Материалы международной научной конференции, посвященной 80-летию со дня рождения проф. М.Т.Тагиева. Редактор: проф. Ф.Г.Гусейнов. – Баку: издательско-полиграфический центр «БСУ», 2001. – С. 42-60.
4. **Райхштейн А.Д.** Сопоставительный анализ немецкой и русской фразеологии. - М., 1980.
5. **Сампе Н.-Ж.** Wörterbuch der deutschen Sprache. - Braunschweig Schulbuchhandlung. 1807-1811. - Bd. 1. -1023 S.; Bd. 2. - 1116 S.; Bd. 3. - 908 S.; Bd. 4. - 940 S.; Bd. 5. - 977 S.; Bd. 6. - 673 S.
6. **Duden.** Redewendungen und sprichwörtliche Redensarten. Wörterbuch der deutschen Idiomatik. Bearbeitet von Günther Drosdowski und Werner Scholze-Stubenrecht. Duden Bd. 11. Mannheim-Leipzig-Wien-Zürich, 1992. – 864 S.

SUMMARY

The dynamic of German language phraseological units are contemplated in the article. The nature of relationships of two main tendencies of development is established: the tendencies to change phraseological semantik under the extralinguistics and intralinguistics reasons and tendency to its repeatability. Also are underlined the importance of polyplane and actuality of image which based for thinking over in the development of phraseological semantik.